

Ornithologiske observationer på 5. Pearyland expedition sommeren 1968, med et tilbageblik

Af

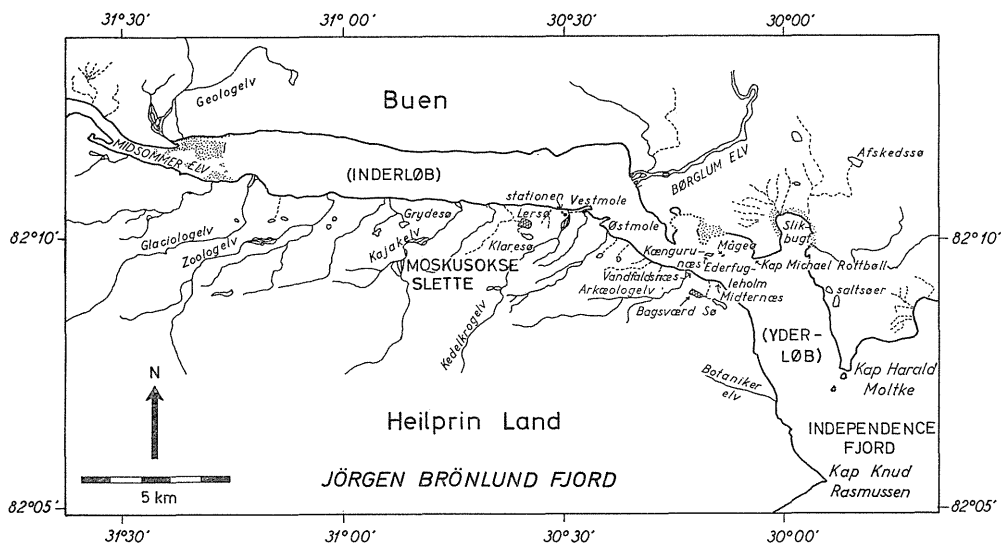
OLE G. NORDEN ANDERSEN

(With a Summary in English: *Ornithological Observations on the 5th Pearyland Expedition in the Summer of 1968. With a Review.*)

Den 5. Pearyland expedition, 1968, ledet af Grev EIGIL KNUTH, omfattede i store træk arkæologiske, geologiske og biologiske opgaver. Expeditionen strakte sig for den biologiske afdelings vekomende over en periode på lidt over tre måneder, nemlig fra vor ankomst til Jørgen Brønlund Fjord sent den 24.5. til afrejsen fra Station Nord den 5.9. De sidste to uger blev tilbragt på Station Nord, Kap Eilar Rasmussen og Kap Morris Jesup. I lighed med expeditionen i 1966 var den biologiskvidenskabelige aktivitet koncentreret om marinbiologisk arbejde, mens botaniske og almenzoologiske iagttagelser kom i anden række. Der blev dog tid til at følge især de fjordnære fugles aktivitet det meste af sommeren, ligesom regelmæssige ture til fods øst og vest for stationen Brønlundhus samt på Moskusoksesletten syd derfor gav et nogenlunde billede af forholdene inde i landet.

Alle iagttagelser skyldes eller er verificeret af forfatteren, der er de øvrige fem expeditionsdeltagere megen tak skyldig for deres iver og interesse for sagen. Især vil jeg takke min nære medarbejder sommeren igennem, GUNNAR VIGGO PEDERSEN, der gentagne gange beviste, at fire øjne ser mere end to.

JUST (1967) iagttog i 1966, at der fandtes meget få Halsbåndlemminger (*Dicrostonyx groenlandicus*) i Pearyland, i hvert fald omkring Jørgen Brønlund Fjord. Det samme synes at være tilfældet i 1968. Der blev således ikke iagttaget en eneste lemming, men alligevel kunne man ikke være i tvivl om deres tilstedeværelse, da der mange steder var huller med tydelige gravemærker og hår samt ekskrementer, og to gange blev fundet overvintringsreder, hvor snedriver var smeltet bort. Ved Afskedssøen nord for Slikbugten sås 13.8. et sommerbo, som syntes at have været beboet. Et lignende lemmingbo var som i tidligere år at finde ved Station Nord, hvor man i sommerens løb havde været overrendt med lemminger, der dog ikke var til at opdrive ved vor ankomst 22.8. Under et ophold på Kap Morris Jesup 29.8.–4.9. viste et lag nysne, at der hist og her var lemminger og slet ikke så få og tillige hermeliner (*Mustela erminea*), hvilket sidste kunne tyde på en betragtelig bestand af lemminger. Lemmingernes betydning som fødeemne for nogle af Pearylands større fugle er velkendt. Deres yngleperiode falder i slutningen af maj og i juni måned samtidig med, at de højarktiske fugle har æg og unger. 1968 må set ud fra lemmingbestanden og

den tilsyneladende dermed korrelerende mangel på succesrigt ynglende større fugle sammenlignes med år som 1947, 1950, 1964 og 1966, der står i kontrast til 1912 og 1948-49, hvor lemminger var talrige, og Lille Kjove (*Stercorarius longicaudus pallescens*), Gråmåger (*Larus h. hyperboreus*) og Jagtfulke (*Falco rusticolus candicans*) var langt almindeligere også som ynglefugle (JOHNSEN 1953).

Isforholdene, der naturligvis har den allerstørste betydning for selve fjordens fugleliv, fulgte i 1968 nogenlunde skemaet kendt fra tidligere år, idet isen littede definitivt den 11.7. mellem kl. 09 og 12 efter at have rømmet først Mellemløbet den 3.7., området mellem Østmolen og Kedelkrogelven den 5.7. og mellem Kedelkrogelven og Kajakelven den 10.7. hovedsagelig som følge af et brat omslag fra svag østen-til kraftig vestenvind ca. kl. 06 den 5.7. Den ituslåede is blev pakket sammen i Yderløbet, hvorfra den ved gentagne omslag til østenvind i løbet af få timer drev helt ind til Midsommerelvens udløb. Landvandet havde været i stærkt tiltagende allerede fra begyndelsen af juni, hvor man 8.6. kunne iagttage ulkelarver (*Oncocottus*) og mysider (*Mysidaceae*). Landvandet var ligesom

området ud for Kedelkrogelvens udløb mellem Øst- og Vestmolen og ved de andre elves udløb yndet fiskeplads for Havterne (*Sterna paradisaea*), der dog i den isfrie periode også sås i aktion ude på fjorden, hvor fiskende Ismåger (*Pagophila eburnea*) også blev iagttaget. I sommerens løb efter opbruddet var det ikke muligt at konstatere, hvilke overfladenære fødeemner fjorden havde at byde på, men der må givetvis stadig have været noget tilgængeligt plankton, og på lavt vand levede ulkelarver helt inde på få centimeters dybde. Fra slutningen af juli kunne man på jævne kyster i roligt vejr finde en kontinuerlig stribe af opskyllede copepoder (*Copepoda*), som tilsyneladende ikke tjente til føde for nogle fugle, undtagen måske lige Selningerne (*Calidris alba*), der som de eneste af og til sås i småflokke på stranden. Variationer i afsmeltningstidens forekomst og varighed må med dens indflydelse på fjordens isdække og saltholdigheden og temperaturen i de øverste vandlag være af betydning for fjordfuglelyngelens opvækst, idet fjorden naturligvis skal være isfri, og saltholdighed og temperatur i høj grad er bestemmende for, om og hvornår planktonet viser sig i overfladen. Salinitet-

ten var 14.7. lige efter isens gang 1⁰/₀₀ i de øverste halvanden meter, og der sås ingen plankton. 1.8. målt 12⁰/₀₀ og stadig uden plankton, og ikke før omkring midten af august, hvor saliniteten 12.8. lå på knap 27⁰/₀₀ i overfladen, og vandet igen var blevet klart med en gennemsnitlighed på 10–12 meter efter den plumrede afsmeltningensperiodes gennemsnitlighed på så lidt som 90 centimeter, sås plankton i overfladen, efterhånden i tætte sværme af hovedsagelig store copepoder (*Calanus*).

Pearylands småvadere opholder sig i yngletiden inde i landet, hvor de ernærer sig dels vegetabilsk og dels ved fangst af insekter og insektlarver, hovedsagelig af dansemyg (*Chironomidae*), som småelvne og søerne vrimler med, samt småkrebs (*Branchipus*, *Daphnia*), der lever i smeltevandsansamlinger og mere eller mindre permanente vandhuller og småsøer. Under den kraftigste afsmeltning i den sidste halvdel af juni og i begyndelsen af juli er enge og dalstrøg gennemstrømmet af vand, og der er et myldrende insektliv, for størstedelen dansemyg men også fluer, hvepse, bier, sommerfugle og bladslus samt mere skjult levende edderkopper. Idet denne opblomstring af insektlivet falder sammen med yngleperioden for de arktiske småfugle, må den have stor betydning netop for disse fugles formering, hvilket også frem-

går af resultaterne fra 1. Pearyland expedition 1947–50 (JOHNSEN 1953).

Vejret var i 1968 gennemgående som i tidligere år, men dog mindre solrigt og mere koldt og blæsende trods nogle varme solrige dage sidst i juni og midt i juli måned med en enkelt måling på 16°C den 14.7. Temperaturen svingede i juni måned mellem +3°C og 12,6°C med 2,85°C som middeltemperatur og med minusgrader så sent som 16.6. I juli måned nåede temperaturen ned på 0,4°C allerede d. 17., og gennemsnittet lå på ca. 6°C. Især første halvdel af både juni og juli måned var meget stormfulde hver med ca. 10 dage med vindstyrke på eller over 20 knob i gennemsnit og enkelte dage med 30 knob i snit. Den højeste vindstyrke på 48 knob målt den 11.7. Nedbøren var yderst ringe og beløb sig kun til få millimeter regn og slud. Vejret domineres af på den ene side perioder med kraftig vestlig føhn, forholdsvis høj temperatur, lav luftfugtighed og ringe skydække og på den anden side svagere østenvinde, høj luftfugtighed, lav temperatur og overskyet himmel. Vinden kan slå om i løbet af få minutter og dermed helt ændre vejr billedet. Det er muligt, at vejrforholdene har spillet afgørende ind for de lidet succesrige fjordfugle, enten direkte eller ved indflydelse på is, sne og fødeemner.

BEMÆRKNINGER OM DE I 1968 IAGTTAGNE ARTER

RØDSTRUBET LOM (*Gavia s. stellata* (PONT.)) Tidligere observationer ligger mellem 9.6.1921 (KOCH 1925) og 5.9.1948 (JOHNSEN 1953), der må betragtes som de omtrentlige yderdatoer for lommernes sommerophold. Fuglene er ikke talrige, men må siges at være ret almindelige og yngler sandsynligvis hvert år med få undtagelser i de såkaldte dårlige år, hvortil 1968 ligesom 1964 nok må henregnes, idet der ikke var overbevisende tegn på, at fuglene yngede. Der foreligger fra 1968 en halv snes observationer, alle fra fjorden, den første 21.6., hvor et par overfløj stationen, og den sidste 9.8., hvor et par sås ved Midsommerelvns udløb. Der har antagelig sommeren igennem befundet sig to par ved fjorden, det ene få kilometer øst for stationen og det andet ved

bunden af fjorden, mens der på intet tidspunkt sås mere end to fugle sammen.

HAVLIT (*Clangula hyemalis* (L.))

Tidligere observationer ligger mellem 3.6.1964 (RØEN 1965) og 2.9.1948 (JOHNSEN 1953). Første og eneste iagttagelse 5.7.1968 omfattede ca. 10 fugle i to flokke omkring Kængurunæs og Ederfugleholmen med omtrent lige fordeling af kønene. Ved senere lejligheder, 11.7. og 20.7. sås ingen fugle ved holmen, og intet tydede på, at Havliter yngede i området, som det har været tilfældet ved tidligere lejligheder, hverken ved fjorden eller inde i landet.

KONGEEDERFUGL (*Somateria spectabilis* (L.)) Talrige tidligere observationer mellem 8.6.1949

og 11.9.1948 (JOHNSEN 1953) tyder på en rigelig forekomst af regelmæssigt ynglende fugle både ved selve fjorden og ved omkringliggende søer, på stranden og på små holme. 9.6.1968 passerede 18 fugle som de første stationen på vej mod vest. Den følgende uge sås flokke på 4–9 individer i fart frem og tilbage ud for stationen, oftest med omtrent lige mange hanner og hunner, hvorefter fuglene endnu en uge opretholdt en livlig trafik men nu udelukkende parvis. 25.6. svømmede 5 hanner og 4 hunner rundt på den næsten isfri Klaresø, hvor der 26.6 var 3 hanner og 2 hunner samt på bredden blev fundet en rede med 3 æg og nydeligt foret med dun. 29.6. var reden desværre plyndret, og ederfugle blev ikke senere set her. Reden var placeret som afbildet af RØEN (1965) lige ved vandkanten få centimeter over vandspejlet på den tætbevoksede tueagtigt dannede søbred. 5.7. opholdt der sig ca. 40 fugle i Mellemløbet, hvor 2 hunner i løbet af sommeren forgæves søgte at etablere sig på Mågeøen men blev jaget væk af et Gråmågepar, der allerede 5.7. havde en rede med 3 æg på øen. På Ederfugleholmen rugede 2 fugle hver på 5 æg, hvilket de stadig gjorde 20.7., hvor ca. 25 fugle befandt sig nær holmene. Begge reder var placeret på øens nordøstlige langside, hvor der er mest omend ringe læ, den ene ca. en halv meter fra vandkanten mellem nogle store græstuer, den anden på den nøgne ral uden mindste beskyttelse og blot bestående af en skål af dun. 5.7. var kønnene ret ligeligt repræsenteret, mens der 20.7. kun var en enkelt han. 2.8. var rederne forladt, og ca. 50 fugle i flokke på 5–25 alle mørktfarvede færdedes på og omkring drivende isflager ude på fjorden ud for Børglum Elv, Kap Michael Rottbøll og Kap Harald Moltke ude på Independence Fjorden. Der blev yderligere fundet reder på Midternæs og Vandfaldsnæs, men alt i alt synes det at have været et magert år, da der ikke blev set en eneste ælling, og rugningsforsøgene på holmene tilsyneladende alle mislykkedes. Efter 3.8. sås ikke flere fugle.

SNEGÅS (*Anser caerulescens* (L.))

Eneste tidligere observationer af Snegås er fra 1949 (JOHNSEN 1953), hvor et par gentagne gange blev set, 8.7. på fjordens sydside og 2.8. og 8.8. ved Børglum Elv, hvor de mentes at have tilbragt fældningstiden. I 1968 kom et enkelt exemplar 14.7. flyvende fra øst langs fjordens sydside, kredsede to gange over Kedelkrogelvans delta og fortsatte med langsomme, rolige vingeslag mod vest, øjensynlig et strejfende individ og ikke som i 1949 en fugl, der holdt til.

KNORTEGÅS (*Branta bernicla hrota* MÜLLER)

I 1912 rapporterer RASMUSSEN og FREUCHEN (1915) at have set adskillige gæs i flokke på 2-9

fugle 8.–16.6. øst for Jørgen Brønlund Fjord trækkende ind i fjorden eller ved bredden af Independence Fjorden og nogle søer. 1917 sås adskillige trækkende fugle og 6 blev skudt mellem 14.6. og 24.6. ved Pearylands nordvestkyst (RASMUSSEN 1919), og 3.6.1921 rapporterer KOCH (1925) at have set gæs trække parvis nordpå ved Pearylands sydkyst. Ifølge BERTELSEN (1932) anså KOCH Knortegåsen for at være en af de almindeligste ynglefugle i det nordvestlige Pearyland omkring 83'nde breddegrad. 7.7.1968 passerede en enlig Lysbuget Knortegås stationen Brønlundhus flyvende lavt langs kysten mod vest, den eneste observation det år, hvilket ikke kan give anledning til at betvivle JOHNSENS antagelse (1953), at Knortegåsen ikke yngler i den del af Pearyland. Knoglefund i eskimoruiner tyder på tidligere forekomster ved Jørgen Brønlund Fjord (KNUTH 1951).

GRØNLANDSK JAGTFALK (*Falco rusticolus candicans* GML.)

Adskillige tidligere iagttagelser især fra 1947–50 står i kontrast til den enlige notering fra 2.6.1968, hvor en falk huserede omkring stationen det meste af eftermiddagen. Jagtfalken blev set ynglende af KOCH (1925) i 1921 ved Falkefjeld og ved Midsommersøerne og Børglum Elv i 1947 (JOHNSEN 1953), ligesom man ved et efterårstræk sidst i august og ind i september 1948 blandt 13 fugle talte adskillige ungfugle. Siden da må det siges at være gået tilbage, eftersom der kun blev set én fugl i 1964 (RØEN 1965) og ingen i 1966 (JUST 1967). Man har ganske vist formodentlig ikke været til stede ved efterårstrækket, men alligevel er det påfaldende. Tingenes tilstand må som nævnt skyldes dårlige lemmingår.

NORDGRØNLANDSK FJELDRYPE (*Lagopus mutus captus* PETERS)

Fjeldrypen er så afgjort Pearylands almindeligste og længst blivende større trækfugl, der tillige må antages at yngle hvert år. Dens tilstedeværelse er konstateret så tidligt som 22.2.1949 og så sent som 25.10.1949 (JOHNSEN 1953). Iagttagelser foreligger fra alle besøg på tidspunkter mellem disse yderdatoer, og formering er næsten altid påvist. Der blev dog ikke set ret mange ryper i sommeren 1968, nemlig 2 den 2.6., 1 den 14.6. og 3 den 25. 6. alle nær stationen samt 4 ryper den 29.8. på Kap Morris Jesup, hvor adskillige spor blev fundet efter et snefald, hovedsagelig på de stejle nordvendte fjeldsider, hvor der var nogen læ, og hvor ræve, harer og hermeliner også færdedes. Det har muligvis været et dårligt rypeår at dømme ud fra de få iagttagelser uden spor af kyllinger.

STOR PRÆSTEKRAVE (*Charadrius h. hiaticula* L.)

Tidligere observationer ligger mellem 28.5.1964 (RØEN 1965) og 1.9.1948 (JOHNSEN 1953). 1968 svarer nøje til tidligere år, og præstekraven må siges at være den næstmindeligste af småvaderne kun overgået af Selningen og skarpt forfulgt af Stenvenderen. 22.5. er tidligste observationsdato i 1968, hvor KNUTH så 2 fugle ved stationen. 26.5. sås en ved Kængurunæs og 31.5. en ved Bagsværd Sø. De første to uger i juni fouragerede større eller mindre flokke i Kedelkrogelvns delta, nogle på hastig gennemfart andre mere blivende, hvorefter fuglene gradvist spredtes og dannede par i sidste halvdel af juni og således kun forekom spredt, nogle i deltaet, nogle langs elvene men flest oppe på Moskusoksesletten. Fuglene optrådte oftest enkeltvis og demonstrerede tit deres kendte afledningsmanøvre, tydende på en livlig ynglevirksomhed. Sidst i juli begyndte de atter at optræde i flok i deltaet, hvor de var at se til midt i august. Der blev ikke med sikkerhed konstateret hverken æg, dununger eller ungfugle.

STENVENDER (*Arenaria i. interpres* (L.))

Tidligere jagttagelser ligger mellem 25.5.1964 (RØEN 1965) og 27.8.1948 (JOHNSEN 1953). Tidligste notering i 1968 er 28.5., hvor 8 fugle sås ved stationen, og sidste er 22.8., hvor en enlig ungfugl holdt til på stranden sammen med en flok Selninger. Ellers er der ikke megen forskel fra præstekravens mønster. Stenvenderen yngler ganske vist på lidt tørrere og højere grund og er mere støjende, når den forstyrres. Dog kan den være og er måske oftest fuldstændig tavs ved reden, idet det 7.7. lykkedes at finde en rede med 4 æg lagt i en fordybning i en dryasbevoksning i læ for vestenvinden nogle meter fra et meterhøjt klippefremspring på svagt skrånende terræn flere hundrede meter fra nærmeste vand. Det, der røbede reden, var hunnen, der lydløst pilede af sted med hængende vinger, hvorefter fuglene hverken var til at høre eller se, mens man andre steder samme dag konstant blev overvåget af urolige, skrigende fugle. På Station Nord sås endnu ved vor ankomst 22.8. Stenvendere, der dog nogle dage efter var forsvundet.

ISLANDSK RYLE (*Calidris c. canutus* (L.))

Tidligere observationer er fåtallige, den første stammende fra 1949, hvor en ung hun blev skudt 28.7., hvilket kunne tydes som et tegn på, at der har optrådt ynglende fugle. 28.5.–9.6.1964 sås op til 3 fugle sammen ved stationen, og i 1966 sås 9.6. samt et par dage senere 2 fugle sammen. 1968 må betragtes som det bedste »ryleår« til dato, idet expeditionens geolog HANS JEPSEN 30.5.

meldte om ca. 50 vadefugle ved Bagsværd Sø, hvoraf ca. halvdelen var Islandske Ryler og resten hovedsagelig Selninger. Dette blev med sikkerhed verificeret næste dag, hvor en tur til søen gav i alt ca. 30 Islandske Ryler, ca. 20 Selninger, nogle få Stenvendere og en Stor Præstekrave. Der var ca. 20 ryler ved selve søen. 2.6. var der 5 ryler ved søen. Nogle kilometer syd for stationen sås 4.6. 4 fugle og 9.6. 2 fugle. Den følgende uge sås ofte ryler enkeltvis eller parvis i fjeldet, og mellem 10.6. og 14.6. holdt 4-6 fugle til i deltaet og ved snedriverne lige ved huset sammen med Sandløbere og Stenvendere. Eneste senere observation er fra 15.–16.7., hvor 5 gamle fugle holdt til ved Kedelkrogelven lige ved stationen. Dertil kommer en enkelt jagttagelse fra Station Nord, hvor en ungfugl blev set ved Fiskesøen 25.8.. Det må anses som sandsynligt, at den Islandske Ryle yngler i eller omkring Pearyland, set ud fra fuglenes antal og færden, der fra den fjordnære station betragtet synes at følge de andre småvaders mønster. Ikke mindst jagttagelsen fra Fiskesøen kunne styrke en sådan formodning.

ALMINDELIG RYLE (*Calidris alpina arctica* (SCHIØLER))

Tidligere observationer er fåtallige, nemlig 1 fra 15.6.1949 (JOHNSEN 1953), 2 fra 29.6.1964 og 1 fra 31.7.1964 (RØEN 1965). I 1968 blev den kun set 20.6., hvor en enlig ryle færdedes i deltaet ved stationen sammen med nogle Sandløbere.

SANDLØBER (*Calidris alba* (PALLAS))

Sandløberen, den talrigeste af Pearylands småvadere, yngler ganske sikkert årligt i omegnen af Jørgen Brønlund Fjord og er tidligere set mellem 30.5.1966 (JUST 1967) og 7.9.1948 (JOHNSEN 1953). 1968 sås allerede 28.5. 12 fugle ved stationen. Fuglenes optræden afviger iøvrigt ikke meget fra Stenvendernes undtagen i antal. Opdelingen i par synes at foregå lidt mere dramatisk, idet to hanner ofte sås jagende samme hun, hvorved de tit kom op at nappes. Selningerne viser sig noget tidligere efter yngleperioden og ses til forskel fra de andre småvadere i denne tid jævnlige i småflokke på ca. 5 individer helt ude ved kysten. En flok på 15 fugle holdt ved vor afrejse 22.8. til på stranden ud for stationen. Sidste observation var en enlig fugl set 30.8. på Kap Morris Jesup, hvor jorden lige var blevet dækket af et tyndt lag sne, der på spredte pletter var blæst væk. Fuglen kom fra vest, slog sig ned på en bar plet og fortsatte et øjeblik senere mod øst. Dette er formodentlig den nordligste jagttagelse af Selning, i hvert fald på land. Det eneste nordligere kendte punkt er Kaffeklub Øen.

THORSHANE (*Phalaropus fulicarius* (L.))

Eneste tidligere fund af Thorshane består af 1

flugt set 25.6.1949 og 1 set 24.6.1950 (JOHNSEN 1953) samt flere gange indtil 5 fugle set ved en lille lavvandet sø i dagene omkring 12.6.1964 (RØEN 1965). I 1968 sås 2 hunner og 1 han ligeledes ved en lille lavvandet sø 19.6., hvor de svømmede livligt rundt og fangede *Branchipus*, som var til stede i store mængder. Set ud fra et fødemæssigt synspunkt kunne Thorshanen sikkert nok yngle i Pearyland, men intet tydede på noget sådant, idet to senere besøg ved samme vandhul og expeditionen iøvrigt ikke bragte Torshaner for dagen.

AMERIKANSK LILLE KJOVE (*Stercorarius longicaudus pallascens* (LØPPENTHIN))

Antallet af kjoever i Pearyland har svinget meget fra år til år, idet der blev set adskillige fugle i 1912, hvor de blev konstateret ynglende, i 1917 og i 1949, men ret få eller ingen de øvrige år og da hovedsagelig først på sommeren, hvilket sidste også var tilfældet i 1968, hvor observationerne ligger mellem 2.6. og 5.7. mod tidligere data, der omfatter fugle set mellem 3.6.1921 (KOCH 1925) og 16.8.1966 (JUST 1967). 2.6. sås en enkelt fugl på vej mod vest, og 5.6. fløj 3 kjoever samme vej langt ude over den isdækkede fjord. 9.6. spredte en kjove den flok småvadere, der fouragerede lige ved huset, og 14.6. sås en kjove øjensynlig på jagt efter lemminger et par kilometer oppe ad Kedelkrogelven. Fra da af holdt mellem 2 og 4 fugle til ude på fjordisen, fortrinsvis nær nogle affaldssække fra Sirius, tilsyneladende uvirksomme. En fugl blev skudt og viste sig kun at indeholde noget franskbrød fra affaldssækkene. 5.7., kort før opbruddet, sås for sidste gang 3 fugle siddende nær iskanten ud for Børghlum Elv, øst for hvilken isen var lettet. Forekomsten af kjoever falder nogenlunde sammen med Jagtfalkenes, Gråmågernes og lemmingernes tilstedeværelse, hvilket især ses i 1947–50 (jf. JOHNSEN 1953).

ISMÅGE (*Pagophila eburnea* (PHIPPS))

Ismågen er tidligere set af KNUTH i 1963 og 21.6. og 3.8.1964 (RØEN 1965) og blev kun set få gange i 1968, nemlig 1.7., 5.7. og 19.7., hver gang et enkelt eksemplar ude over fjorden. Det var tilsyneladende ikke strejfende fugle men fugle, der holdt til omkring fjorden. Ved ankomsten til Nord vrimlede det med Ismåger og havde gjort det i nogen tid, og fuglene mentes i lighed med tidligere år at have ynglet der. De var dog borte inden månedens udgang og den første snes komme.

GRÅMÅGE (*Larus h. hyperboreus* GUNNERUS)

Gråmågen er tidligere set jævnligt i Pearyland og blev konstateret ynglende i 1948 og 1949, hvor rederne var anbragt på klippehylder på stejle basaltvægge, men er dog ingenlunde talrig. Tidlig-

ste observation er fra 21.5.1966 (JUST 1967) og seneste fra 10.9.1948 (JOHNSEN 1953). I 1968 fandtes allerede ved vor ankomst 24.5. et par Gråmåger ved den isomkransede Mågeø, hvor de i sommerens løb udrugede 3 æg. 5.7. var der 3 æg i en rede bestående af visne græstotter revet op med roden og lagt i en ca. 20 cm høj bunke ca. 75 cm bred forveden og ca. 25 cm bred og svagt udhulet foroven. De tre gråbrune æg med mørkebrune pletter var 20.7. alle udruget til 3 nyklækkede dununger, der ved et besøg 2.8. ikke var at se, selv om de gamle fugle endnu var der og var meget urolige. 3.8. blev en forladt og afkræftet unge endnu ca. en uge fra at være flyvefærdig fundet ved Midsommerelven. Siden da sås ingen Gråmåger. Det meste af sommeren færdedes Gråmåger jævnligt ved elvmundingerne, ude på fjorden og ved eller på bredderne, hvor en fugl blev iagttaget i færd med at fortære en stor opskyllet Hornulke (*Oncocottus*), men det har antagelig været et dårligt år for disse fugle som følge af mangelen på lemminger. Mågeøen er en lille lavholm ca. 15 meter i tværmål og 1,5 meter høj (JOHNSEN 1953 fig. 6) helt forskellig fra de stejle basaltvægge fundet som yngleplads i 1948–49.

HAVTERNE (*Sterna paradisaea* (PONT.))

Havterne er tidligere jævnligt blevet set og blev fundet ynglende i 1964 (RØEN 1965). Observationerne ligger mellem 6.6.1950 og 27.8.1948 (JOHNSEN 1953). 30.6.1968 sås de første terner på fiskeri i landvandet, i lighed med 1966 betydeligt senere end i tidligere år (JUST 1967), og det meste af sommeren sås terner langs kysterne, ud for elvmundingerne og af og til ude over fjorden. 5.7. var der på Ederfugleholmen 9 terner og 3 reder med henholdsvis 1, 2 og 2 æg lagt i en uforet fordybning, i det ene tilfælde på sandbund, i de to andre på ral og i alle tilfælde i læ for vestenvinden bag en tot græs. 20.7. var alle reder tomme, og 2 nyklækkede unger var på benene overvåget af 2 voksne fugle. Fuglene forsvandt mellem denne dato og 2.8., hvor ingen terner var at finde ved øen. Det sandsynligste er nok, at ingen af ungerne har nået at blive flyvefærdige, måske takket være Gråmågerne.

SNESPURV (*Plectrophenax n. nivalis* (L.))

Snespurven, den talrigeste fugl i Pearyland, er blevet set så tidligt som 15.4.1950 og så sent som 16.10.1949 (JOHNSEN 1953) og optrådte i 1968 efter samme mønster som tidligere år, idet den var til stede under hele vort ophold. Allerede sidst i maj syntes pardannelsen at have fundet sted, og i første halvdel af juni sås hovedsagelig hanner, mens hunnerne igen viste sig hen mod slutningen af måneden, og 4.7. sås den første flyvefærdige unge. Sidst i juli og først i august flok-

kedes gamle og unge fugle omkring stationen og gjorde sig til gode med de rigelige mængder af græsfrø, som tidligere expeditioners hundehold og de af husene fremkaldte snedriver har skabt et ypperligt grundlag for. I ugen før vor afrejse hu-

serede en flok på ca. 40 ungfugle endnu omkring stationen. Sidste observation og expeditionens sidste observation i det hele taget bestod i 2 eksemplarer set 29.8. og 1 fugl set 1.9. på Kap Morris Jesup.

FUGLE TIDLIGERE SET I PEARYLAND, MEN IKKE SET I 1968

MALLEMUK (*Fulmarus glacialis* (L.))

13.7.1912 blev et udtørret hoved fundet på Nyboes Bræ, uden tvivl et vildfaret individ (FREUCHEN 1915).

KRUMNÆBBET RYLE (*Calidris ferruginea* (PONT.))

Et enkelt eksemplar blev set og skudt 12.6.1966 ved Brønlund Fjord (JUST 1967).

ODINSHANE (*Phalaropus lobatus* (L.))

Et eksemplar blev i 1963 af KNUTH set ved Klare-sø og en fugl 15.7.1964 ved ovennævnte Thors-hanelokalitet (RØEN 1965).

SABINEMÅGE (*Xema sabini* (SABINE))

1964 blev en død fugl fundet på Nord (RØEN 1965), og 1966 blev et enkelt eksemplar skudt ved Brønlundhus 18.6. (JUST 1967).

SNEUGLE (*Nyctea scandiaca* (L.))

Kun få iagttagelser foreligger og færrest fra de senere år. I 1907 sås 1 fugl på østkysten (MANNICHE 1910). I 1917 konstateredes 2 ynglende par ved J. P. Kochs Fjord (RASMUSSEN 1919), 1921 sås 1 fugl (KOCH 1926), 1948 1, 1949 1 og tegn

på endnu 1, 1950 1 (JOHNSEN 1953) og 1966 blev fundet en død fugl ved Brønlundhus (JUST 1967). Uglegylp kan findes overalt, men er ubestemmelig af alder og kan således ikke bruges som indicium for fuglenes tilstedeværelse. Observationerne ligger mellem 18.4. og 28.9.

SOLSORT (*Turdus m. merula* L.)

En død fugl blev fundet på Nord efter afsmeltningen 1964 (RØEN 1965).

GRØNLANDSK HVIDSISKEN (*Carduelis flammea hornemanni* (HOLBØLL))

I 1948 sås om efteråret flere små flokke ved Jørgen Brønlund Fjord, og i 1949 sås 2 fugle 25.7. (JOHNSEN 1953). Hvidsirken er formodentlig kun en sjælden trækfugl i Pearyland, men formodes at yngle vest derfor (FREUCHEN 1921).

LAPLANDSVÆRLING (*Calcarius l. lapponicus* (L.))

Den eneste iagttagelse i Pearyland er fra 1912, hvor RASMUSSEN (1915) 28.6. nævner at have set og hørt livligt syngende fugle i Valmuedalen ved Independence Fjorden.

SUMMARY IN ENGLISH

Ornithological Observations on the 5th Pearyland Expedition in the Summer of 1968. With a Review.

The 5th Pearyland Expedition, under the leadership of Count EIGIL KNUTH, covered as a minor contribution ornithological observations from Jørgen Brønlund Fjord and Kap Morris Jesup. The summer of 1968 was much like those encountered in earlier years although with a little less sunshine and more wind, cold and rain than usual, seemingly having a negative effect on the productivity of the fjord birds. The scarcity of the Collared Lemming (*Discrostonyx groenlandicus*) markedly matched the rare occurrence of the birds of prey.

Notes on the species

Gavia s. stella. As yet observed between 9.6. and 5.9. A sparse population of periodically breeding birds, though none were seen breeding in 1968.

Clangula hyemalis. As yet seen between 3.6. and 2.9. and several times breeding though not in

1968, when the species (a flock of approx. 10) was seen only once.

Somateria spectabilis. As yet seen between 8.6. and 11.9. and most likely breeding every year, although young were not seen in 1968, even though nests with eggs were found at a lake and on some small islands in the fjord.

Anser caerulescens. A pair was seen several times in 1949 but did not breed. In 1968 one bird was seen passing the station on its way west.

Branta bernicla hrota. A number of birds were seen in 1912, 1917 and 1921, and this species has been reported breeding on the north-western coast of Pearyland. In 1968 a single bird was seen flying west along the fjord.

Falco rusticolus candicans. In earlier years with large populations of lemmings several birds have

Tabel 1. Sammenfatning af ornithologiske observationer i Pearyland. + = mindst en iagttagelse. × = ynglende fugle iagttaget eller yngel påvist. ⊙ = eneste fund bestående af en død fugl. () = iagttagelser stammende fra Station Nord.

Listens værdi begrænses i høj grad af mangelen på iagttagelser, især af ynglende fugle, hvilket navnlig springer i øjnene ved betragtning af de givne data for Fjeldrype, Snespurv og småvadere, der ganske givet har ynglet oftere end antydet, antagelig hvert år.

Table 1. Summary of ornithological observations from Pearyland. + = at least one observation. × = breeding birds or young observed. ⊙ = only a dead bird found. () = observations at Station Nord.

The value of this list is greatly minimized by the lack of observations, especially concerning breeding birds. This is especially obvious for Ptarmigan, Snow Bunting and small waders. These birds most certainly breed more often than shown, probably every year.

Art Species	Iagttagelsesår Years of observation													
	1882	1907	09	12	17	21	47	48	49	50	63	64	66	68
<i>Gavia s. stellata</i> (PONT.)							+	+	×	×	×	+	×	+
<i>Fulmarus glacialis</i> (L.)				⊙										
<i>Clangula hyemalis</i> (L.)							×	×	+	×		×	+	+
<i>Somateria spectabilis</i> (L.)				+			×	×	×	×	×	×	×	×
<i>Anser caerulescens</i> (L.)										+				+
<i>Branta bernicla hrota</i> MÜLLER				+	+	×								+
<i>Falco rusticolus candicans</i> GML.							×	+	+	×	+	+		+
<i>Lagopus mutus captus</i> PETERS.		+	+	+	×	+	×	×	×	×	+	×	×	+
<i>Charadrius h. hiaticulata</i> L.					×		+	×	×	×	+	×	×	×
<i>Arenaria i. interpres</i> (L.)					+	+	+	×	×	×	+	×	×	×
<i>Calidris c. canutus</i> (L.)										×		+	+	+(×)
<i>Calidris alpina arctica</i> (SCHIØLER)												+		+
<i>Calidris ferruginea</i> (PONT.)													+	
<i>Calidris alba</i> (PALLAS)					+	+		×	+	×	+	×	×	×
<i>Phalaropus fulicarius</i> (L.)										+		+		+
<i>Phalaropus lobatus</i> (L.)											+	+		
<i>Stercorarius longicaudus</i> <i>pallascens</i> LØPPENTHIN					×	+	+					+	+	+
<i>Pagophila eburnea</i> (PHIPPS)												+	+(×)	+(×)
<i>Larus h. hyperboreus</i> GUNNERUS					+	+	+	+	×	×	+	+	+	×
<i>Xema sabini</i> (SABINE)												(+)	+	
<i>Sterna paradisaea</i> (PONT.)						+		+	+	×	+	×	+	×
<i>Nyctea scandiaca</i> (L.)			+			×	+		+	+	+		⊙	
<i>Turdus m. merula</i> L.													⊙	
<i>Carduelis flammea hornemanni</i> (HOBØLL)										+	+			
<i>Calcarius l. lapponicus</i> (L.)					+									
<i>Plectrophenax n. nivalis</i> (L.)		+	+	+	×	+	+	×	×	×	+	×	×	×

been seen and some have been reported breeding. 1968, like 1964 and 1966, was a poor lemming year and only one bird was seen. As yet seen between 12.5. and 25.9.

Lagopus mutus captus. Has regularly been reported breeding in much of Pearyland and most

certainly did so in 1968, although few birds were seen and among them no young. 4 birds were seen at Kap Morris Jesup. As yet ptarmigans have been seen between 22.2. and 25.10.

Charadrius h. hiaticula. As yet observed between 26.5. and 1.9. In 1968, like in earlier years, the

species was numerous and was found breeding.

Arenaria i. interpres. As yet seen between 25.5. and 27.8. Occurrence like *Charadrius h. hiaticula*.

Calidris alba. As yet seen between 30.5. and 27.9. 30.8.1968 one bird was seen at Kap Morris Jesup, being the northern most observation. Otherwise as above.

Calidris c. canutus. Occured in 1968 in greater numbers than in earlier years and was seen at a later date, a juv. 25.8. at Nord. In 1949 a juv. was shot at Jørgen Brønlund Fjord. Presumably breeding periodically in Pearyland with 1968 as a likely year.

Calidris alpina arctica. A few birds have been seen in earlier years, and one bird was observed in 1968.

Stercorarius longicaudus pallescens. Earlier seen between 2.6. and 16.8., occurring irregularly with yearly fluctuations and never numerous. Reported breeding in 1912. In 1968 leaving with the ice.

Pagophila eburnea. Seen a few times earlier and 3 times in 1968. Nearest breeding place is at Nord.

Larus h. hyperboreus. As yet seen between 21.5. and 10.9. Not numerous but fairly common and probably breeding every year, although in 1968 obviously at least partly without success. Breeding occurs on the sides of steep cliffs and on low islands in the fjord.

Sterna paradisaea. As yet seen between 6.6. and 27.8. More numerous than the Glaucous Gull and probably breeding every year on low islands in the fjord, though unsuccessfully in 1968.

Plectrophenax n. nivalis. Widespread and breeding in great numbers. Observations between 15.4. and 16.10. 3 birds were seen at Kap Morris Jesup 29.8.–1.9.1968.

Birds not seen in 1968 but recorded earlier.

Fulmarus glacialis. A long dead straggler was found in 1912.

Calidris ferruginea. One bird was shot in 1966 at Brønlundhus.

Phalaropus lobatus. One bird was seen in 1963 and one in 1964 near Brønlundhus.

Xema sabini. A dead bird found at Nord in 1964 and one shot near Brønlundhus in 1966.

Nyctea scandiaca. Sporadically observed in earlier years and less common lately, though pellets of undeterminable age are often found. Seen breeding at J. P. Kochs Fjord in 1917.

Turdus m. merula. A dead bird was found at Nord in 1964.

Carduelis flammea hornemanni. A number of migrating birds observed in the fall of 1948 at Jørgen Brønlund Fjord and 2 in the summer of 1949. Probably breeding west of Pearyland.

Calcarius l. lapponicus. Only observed in 1912.

LITTERATUR

BERTELSEN, A., 1932: Meddelelser om nogle af de i Vestgrønlands Distrikter mellem 60° og 77° N.Br. almindeligere forekommende Fugle, særlig om deres Udbredelsesområde, deres Yngleområde og deres Træk. – Medd. om Grønland. 91: 4.

FREUCHEN, P., 1915: Report of the First Thule Exp.. Scientific Work. Zoology. – Medd. om Grønland. 51: 12.

JOHNSEN, P., 1953: Birds and Mammals of Pearyland in North Greenland. – Medd. om Grønland. 128: 6.

JUST, J., 1967: Ornithologiske observationer på 4. Pearyland ekspedition sommeren 1966. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. 61: 133–137.

KOCH, L., 1925: Nord om Grønland. København.

–, 1926: Rep. om the Danish Bicentary Jubilee Exp. North of Greenland 1920–23. – Medd. om Grønland. 70: 1.

MANNICHE, A., 1910: The Terrestrial Mammals and Birds of North-East Greenland. – Medd. om Grønland. 45: 1.

RASMUSSEN, K., 1915: Report of the First Thule Exp. 1912. – Medd. om Grønland. 51: 8.

–, 1915: Min Rejsedagbog. – København.

RØEN, U., 1965: Ornithologiske observationer på 3. Pearyland expedition sommeren 1964. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. 59: 85–91.

SALOMONSEN, F., 1950–51: Grønlands fugle. – København.

–, 1967: Fuglene på Grønland. – Rhodos. København.

Manuskriptet modtaget 13. november 1969.

Forfatterens adresse: Sct. Hansgades Passage 11, 2200 København N.